

Duran, Y. (2021). Analîza çîroka Mihemed Begê Spîvanîyê li gor çar fonksîyonên folklorê yên William R. Bascomî. *Folklor û Ziman*. 2(2), 159-184.

Wergirtin/received: 01.09.2021

Qebûlkirin/accepted: 28.10.2021

ORCID: 0000-0002-7449-1194

ANALÎZA ÇÎROKA MIHEMED BEGÊ SPÎVANÎYÊ LI GOR ÇAR FONKSÎYONÊN FOLKLORÊ YÊN WILLIAM R. BASCOMÎ

Yasin Duran*

Kurte

William R. Bascom yek ji nûnerên teorîya karîgerîyê ye. Teorîya karîgerîyê yek ji teorîyên kontekstî ye û bi taybetî li ser fonksîyonên materyalên folklorê disekine. Li gor teorîsyenên vê teorîyê herçend giringîyeka metinên hêmayên folklorê hebe jî tiştê ji wê giringtir fonksîyonên wê ne. Di vê lêkolînê da çîroka “Mihemed Begê Spîvanî”yê ku çîrokeka herêma Colemêrgê ye, li gor çar fonksîyonên folklorê yên ku Bascomî destnîşan kirine, hatîye analîzkirin. Lêkolîn ji sê beşan û pêvekekê pêk dihê. Di beşa yekem da çar fonksîyonên folklorê yên ku ji aliyê Bascomî ve hatinê destnîşankirin, bi giştî hatine danasîn. Di beşa duyem da kurteya çîroka Mihemed Begê Spîvanîyê hatîye dayîn. Di beşa sêyem da jî ev teorî li ser çîroka “Mihemed Begê Spîvanî”yê hatîye sepandin û fonksîyonên çîrokê di bin sê fonksîyonên sereke da hatine komkirin. Di pêvekekê da jî metina çîrokê hatîye dayîn.

Peyvên Sereke: William R. Bascom, çar fonksîyonên folklorê, çîrok, Mihemed Begê Spîvanî

| 159

---

* Xwendekarê Doktorayê li Zanîngeha Bingolê. E-mail: yasinduran30@gmail.com

**AN ANALYSIS ON THE TALE OF MUHAMMAD BEG SPIVANI ACCORDIING TO
THE FOLKLORIC FONCTIONS OF WILLIAM R. BASCOM**

Abstract

William R. Bascom is one of the representatives of the theory functional folklore. Functional folklore theory is one of the contextual theories and focuses specifically on the functions of elements folklore. According to the theorists of this theory, although folklore texts have an importance, what matters more than that is their function. In this study, the story of “Muhammad Beg Spivani” which is the story of the Hakkari region, was analyzed according to the four folklore functions identified by Bascom. The study consists of three main parts and an appendix. In the first chapter, functional folklore theory has been outlined. In this section, opinions of Malinowski and Bascom are emphasized. In the second part, a summary of the story of Muhammad Beg Spivani is given. In the third part, this theory is applied on the story of Muhammad Beg Spivani and the functions determined in the story are gathered under three main functions. The full text of the story of Muhammad Beg Spivani is given in the appendix.

Keywords: Bascom, Four Folklore Functions, story, Muhammad Beg Spivani

Destpêk

Folklorê gelan bîra kolektîf a gelan e ku bi sedan salên dûr û dirêj da hatîye avakirin. Bi xêra folklorê gel dişên kevneşopîyên xwe, orf û adetên xwe, bawerîyên xwe, ferq û cudahîyên xwe û zimanê xwe ji nifşên kevin veguhêzin bo nifşên nû û bi vî awayî wan biparêzin. Ji ber vê yekê gelên ku haya wan ji vê giringîya folklorê heye, giringîyeka zêde dayîne folklorê xwe û bi her awayî li folklorê xwe xwedî derketine. Van gelan ji aliyekî hêmayên folklorê xwe berhev kirine ji aliyekî ve jî materyalên berhevkirî li gor teorîyên folklorê analîz kirine û bi vî şikilî, taybetîyên wan û xweserîyên wan derxistine holê.

Gelek kurdên haya wan ji vê giringîya folklorê heye ji berê xwe dane folklorê xwe û hewil dane ku gelek hêmayên folklorê kurdî berhev bikin û wan ji mirinê xilas bikin. Bi vê armancê gelek çîrok, gotinên pêşîyan, destan, efsane, mamik û hwd ên kurdî hatine berhev kirin. Helbet ji bo parastina folklorê kurdî ev karekê gelekê fer e û divê hêj zêdetir û profesyonelîtir ev kar berdewam bin. Lê dîsa jî bi tena serê xwe tenê berhevkirin û qeydkirina hêmayên folklorê têrê nake. Niha gelek teorîyên folklorê derketine meydanê. Ev teorî dikarin wekî teorîyên metinnavendî, teorîyên avahîsazî û teorîyên kontekstî di bin sê sernavan da bihêne komkirin. Gelek materyalên folklorê li gor van teorîyan dihêne analîzkirin û alîyên wan ên xweser û taybetî dertên holê.

Me jî di vê lêkolînê da hewil da ku çîrokeka kurmancî li gor çar fonksîyonên folklorê yê ku William R. Bascomî dest nîşan kirîye, analîz bikin û fonksîyonên vê çîrokê derxine holê. Navê çîroka lêkolîna me “Mihemed Begê Spîvanî”¹ ye. Ev çîrok ji herêma Colemêrgê, navçeya Çelê, gundê Serispîyan hatîye berhevkirin. Mihemed Begê Spîvanî, çîrokeka dirêj e, bi vegotina çîrokbêjî çil deqîqeyan didome wekî metin jî neh rûpel e. Ji bo ku fonksîyon zelaltir û zêdetir bihêne tespîtîkirin çîrokeka dirêj hate hîlbijartin. Ji bo ku çîrok dirêj e berîya ku fonksîyonên wê bihêne tespîtîkirin kurteya wê hat dayîn û metîna çîrokê ya tam jî di dawîyê da wekî pêvek hatîye dayîn.

1. Çar Fonksîyonên Folklorê yê ku Bascomî Destnîşan Kirine

William R. Bascom, antropologê amerîkî ye û di sala 1912an da ji dayik bûye. Pîsporîya Bascomî herçend antropolojî jî be, bi folklorê jî têkildar bûye.

---

1 Çîrokbêj: Hecî Sediq Duran. (Gundê Serispîyan/Çel/Colemêrg). 2015.

Bascom t kil yeka xurt di navbera folklor   antropoloj y    bi taybeti j  antropoloj ya kultur  dib ne heta folklor  wek  qadeka ku dikeve nav s nor n antropoloj ya kultur  dihesib ne. Li gor Bascom  kes n antropolog, div  bi folklor  ve j  t kildar bin. Dib je eger ku kes n antropolog di l kolin n xwe da cih nedin  irok, m t, efsane, tiştanok, gotin n p şiy n   agahiy n din  n gel   wan j  daxil  l kolina xwe nekin w  gav  l kolin   p nas y n wan k m dim nin (Bascom, 2003, r. 163). Ji ber ku Bascom  t kil yeka xurt di navbera folklor   antropoloj y  da d t ye ber  xwe daye folklor    b htir j  li ser fonksiyon n materyal n folklor  sekin ye   bi v  avay  b ye n nerek  teor ya kar geriy .

Teor ya kar geriy  yek ji teoriy n kontekst  (p wend ) ye. Ev teor  p şiy  bi xebat n Franz Boas   xwandekar n w  kete nav folklor    berbelav b . Ji ber ku damezir ner n v  ekol  kes n antropolog in ji v  teoriy  ra, “Teor ya Antropoloji” j  hat ye gotin. Her end ji bil  wan,  end kes n din hebin j  du nav n giring  n v  ekol  Bronislaw Kaspar Malinowski   W. Bascom in. Malinowski di l kolina xwe ya bi nav  “M t di Der nnas ya Hoveber  da” ku di sala 1926an da kirib  t gih n “p wend (kontekst)”   “ cray  (kirin, performans)” bi kar di ne   p nase dike ( obano lu, 2019, r. 251-252). Cudahiya her  mezin a v  teoriy  ji teoriy n metin navend    avah saz, giring ya kontekst  ye. Di teoriy n metinnavend    avah saz da tişt  giring ango h jay  l kolin , metin bi xwe ne. Di v  teoriy  da j  metin, giring in l  metin bi tena ser  xwe b y  p wend  k r  tişt k  nay . Malinowski metin n b y  kontekst  wek  tişt n b r h dib ne   dib je maneya esil a  irokek  away  vegotina w  derdixe hol    bandora esil j  gireday  v  vegotin  ye. Hem  karakter n temsil , deng, zer vekirin, s wirandina guhdaran   bertek n wan hind  metin  bixwe giring   biq met in (Irmak, 2013, r. 6). Ji ber v  yek  div  l koliner ligel metina  irok  li ser konteksta p wend ya  irok  j  bisekine.

Nunerek  din   giring   v  teoriy  Bascom  j , di p şvebirina v  teoriy  da roleka sereke listiy . Bascom di sala 1954an da gotareka bi nav  “Four Functions of Folklore” ( ar Fonksiyon n Folklor ) niv sandiy    di v  gotara xwe da cih daye  ar fonksiyon n sereke y n folklor . L  negotiy  fonksiyon n folklor  ten  ev her  ar in   nah ne guher n. Li gor w  ev fonksiyon dikarin bi away n cuda bih ne pol nkirin heta dibe ku her  ar di bin “fonksiyona berdewamiya  and  p k t ne”y  ten  da j  bih ne komkirin. Li gor Bascom , materyal n folklor  ji aliy k  ve di veguhastin   xurtkirina dezgeh n  and    riayeta gel bo wan da, xwed  roleka giring e, ji al  din j  di rev n   xwexilaskirin j  zext n civak  ve j  dergehek e (Irmak, 2013, r. 8).  ar fonksiyon n folklor  y n ku Bascom d yar kirine em dikarin wiha r z bikin:

1. Fonksîyona şabûn, şakirin û xweşderbaskirina demê: Materyalên folklorê di dema vegotin yan kirinê da hem kesê ku îcra dike hem jî kesên guhdar yan jî bînerî kêfxweş û şa dike. Bascom dibêje, di bin gelek hêmanên kenînê da maneyên veşartî û kûrtir hene bi rêya kenînê mirov dikarin xwe ji zext û tabûyên civakî xilas bikin (Bascom, 2010, r. 79).

2. Fonksîyona piştgirtina dezgehên civakî û toreyan: Bi hêmayên folklorê nixê civakê û toreya wê ji guhdar yan bîneran ra dihê gotin yan nîşandan. Malinowski jî di vê mijarê da li ser mîtan disekine û dibêje fonksîyona mîtan xurtkirina kevneşopîya ne. Mît kevneşopîyê wekî nixekê mezin nîşan dide û bi vî şikilî nixê wê bilindtir dike (Malinowski, 2000, r. 150). Bi rêya materyalên folklorê nixê dînî, cih û giringîya jin û zilamî û orf û edetên wekî mêhvanperwerî, dîyarî û şûndîyarî di nav civakê da bi cih dibin.

3. Fonksîyona veguhastina çand û perwerdeyê ji bo nîşên ciwan: Bi rêya materyalên folklorê çand ji nîşên pîr derbasî nîşên ciwan dibe û bi vî awayî hebûna xwe didomîne. Dîsa materyalên folklorê di perwerdeya zarokan da cihekî taybetî digire. Wekî mînak, ji bo zarokan çîrokên dêwan ji bo dîsîplînekirina wan, lorik ji bo ku xwedî şexsiyeteke baş bin, fablên exlaqî û çîrok jî ji bo telqînkirina zîrekî, dîndarî û rêzikên zarokbûnê û di heman demê da bo yarîpêkirina serhildêrî, tembêlî û tiredînkî, tiştanok ji bo pêşvebirina aliyê îronîk ê zarokan û gotinên pêşîyan ji bo kontrola civakî dihêne bikaranîn (Bascom, 2010, r. 80). Dîsa çîrok nîşanî zarokan dide ka dê zimanê dayîkê çawa bi kar bîne, dewlemendî û hurgilîyên zimanê wî çî ne. Anku mirovan rastîya jîyana xwe, pêşnîyazên çareserîyên xwe û hêvîyên xwe hemû danîne ser milên bûyer û lehengên çîrokê û bi sedan salan bi vî rengî nîşên pêşerojê hem hişyar û perwerde kirine; hem jî li hemberî zehmetîyan ew bi pihêt kirine (Yavuz, 2009, r. 19).

4. Fonksîyona rizgarbûna ji zext û zorên şexsî û civakî: Hin hereket hene ku kirina wan, di nav civakê da teqez nayê qebûlkin. Lê di nav hêmayeka folklorê da ev hereket dikare bi rihetî bihê kirin. Ji ber vê yekê bi xêra hêmayên folklorê mirov dişên xwe ji zext û zorên şexsî û civakî rizgar bikin.

Ne şert e ku di hêmayeka folklorê da, tenê ev her çar fonksîyon hebin yan jî her çar fonksîyon bi hev ra hebin. Dibe ku ji bilî van her çar fonksîyonên sereke, çend fonksîyonên din ên hêmayên folklorê jî hebin yan jî ji van tenê hindek hebin.

2. Kurteya Çîroka Mihemed Begê Spîvanîyê

Rojekê aqil û êxbal bi mucadele diçin. Aqil dibêje ez im mirovan pêş da dibim û wan dewlemend dikim, êxbal jî dibêje nexêr tu nînê ez im. Li ser vê meselê aqil dibêje baş e bila tu bî eve ez ji serî diçim ka tu dê çi bikî? Padîşahê Cizîra Botan û keça xwe jî li ser meseleyaka dî bi mucadele diçin. Padîşah dibêje keça xwe malê mêr çê dike, keça wî dibêjê nexêr babo malê jin çê dike. Li ser vê mucadelê babê wê dibêje keça xwe ez dê te bideme kesekê wesa ku tu tiştê wî nebe paşê tu bo xwe malê çê bike ka dê çawa çê bikî. Li ser vê yekê li nav bajarî digerin kesê herî hejar û feqîr wî kesî dibînin yê ku aqil ji serî çûye û êxbal maye di serî da. Herçend Mihemed Begê Spîvanî naxwaze qebûl bike jî mecbûr dimîne qebûl dike û keça padîşahî ji bo xwe dibe, diçe mala xwe.

Rojekê zîlam gava ku zevîya xwe dikole gençxaneyeka geleka mezîn dibîne ku tê da her tişt heye. Her roj her ku diçe mala xwe zêrekî ligel xwe dibe û dide jina xwe. Rojekê karwanekî dibîne ku dê biçê Stenbolê ligel wî karwanî çadireka geleka can û ecêb bo siltanê Stenbolê wek dîyarî dişîne û dibêje karwanî bibêjine siltanî eve dîyarîya Mihemed Begê Spîvanîyê ye. Siltanê Stenbolê ji dîyarîya wî gelek diecibîne û li şûna vê dîyarîya wî ligel karwanî keça xwe bo wî dişîne lê ew qet li keça siltanî xwedî dernakeve jina wî ya keça padîşahê Cizîrê, diçe li keçikê xwedî derdikeve û dibe malê.

164 |

Rojeka dî Mihemed Begê Spîvanî dibîne ku karwanek diçe Teheranê. Ligel wî karwanî jî ji gençxaneya xwe şemsîyeka gelek can û ecêb bo şahînsahê Îranê dişîne û dibêje karwanî bibêjin eve dîyarîya Mihemed Begê Spîvanîyê ye. Şahînsahê Îranê jî dîyarîya wî gelek diecibîne û li şûna wê dîyarîya wî, keça xwe ligel karwanî bo Mihemed Begê Spîvanîyê dişîne lê ew qet li wê jî xwedan dernakeve û jinên wî yê dî dihên li vê jînkê xwedan derdikevin û wê dibîne malê. Ev her sê jine, şevê gava Mihemed Begê Spîvanî diçe malê dixwazin wî danin ser textî û bi wî bilîzin lê ew qet naxwaze, qêrîn dike û diçe piştê derî xwe diqurmiçîne û li wê derê dimîne.

Rojekê siltanê Stenbolê û şahînsahê Îranê tînan serdana keçên xwe. Gava tîne bajarê Cizîrê padîşahê Cizîrê diçe pêş wan ve, wan mêhvan dike û dibêje wan heta sibehî xwe bigirin, ew zavayê min e jî, sibehî em hemî pêk ve biçine mala wî. Xeber bo Mihemed Begê Spîvanîyê diçe ku eve xezûrên te hatine sera te. Gava vê xeberê dibihîse ji ber ku aqil di serî da çûye nizane dê çi bike, direve diçe tûwaletê ve, xwe vedişêre. Li wê derê aqil careka dî tê dibêje êxbalê te çi lê kir, dawîya dawî te îna kire tûwaletê. Gava ku aqilê wî tê serê wî diçe gençxaneya xwe cil û bergên gelek

can berdike, diçe malê dibêje jinên xwe hazirîyê bikin, babên hewe dê bihên mala me û diçe def xezûrên xwe, tîne mala xwe û wan mêhvan dike. Xezûrên wî gelek kêfxweş dibin ji nû ve dawetekê bo wî dikin û her yek ji wan vedigere diçe cihê xwe.

3. Fonksîyonên Çîroka Mihemed Begê Spîvanîyê

Gava li gor çar fonksîyonên ku Bascom diyar kirine çîroka Mihemed Begê Spîvanîyê dihê vekolîn, dihê dîtîn ku fonksîyona rizgarbûna ji zext û zorên şexsî û civakî, di vê çîrokê da nîne ji ber vê yekê jî fonksîyonên vê çîrokê li gor fonksîyona şabûn, şakirin û xweşderbaskirina demê, fonksîyona piştgiirtina dezgehên civakî û toreyan û fonksîyona veguhastina çand û perwerdeyê ji bo nifşên ciwan yê ku hatine destnîşankirin.

3. 1. Fonksîyona Şabûn, Şakirin û Xweşderbaskirina Demê

Armanc û fonksîyona sereka ya hemû çîrokan keyfxweşkirina guhdaran û xweşderbaskirina demê ye bi taybetî jî di demên berê da gava ku hêj televîzyon, sînema û înternet ewqas neketibû nav civakê.

3. 1. 1. Çêkirina Mereq û Kelecane

... *Ya rabbî got el karşî babê xwe hatim û min gote babê xwe, malê jin diketin û ne mal e ne hal e ne çî ye. Ez dame vî însanî be ez dê ku li xwe kem...*

Bi van gotinên keça padîşahî guhdar mereq dikin ka ecêb dê keçik çî bikit.

... *Rabû kiça xwe, gote kiça xwe: "Dê te deme mirovekî feqîr." Berê xwe dayê elçiyên xwe virê kirine nav şehri. Hatin çon. Mirovê feqîr ew jê girt yê êxbalê xwe li serî day.*

Di vê dera çîrokê da hem mereq hem jî kelecana guhdaran zêde dibe, ji ber ku padîşah keça xwe dide kesê ku aqil ji serî çûye tenê êxbal maye di serî da. Guhdar mereq dikin ka dê rewşa wan çewa be.

... *Mabeynekê xir û gêsîne wî kete berekî, gêsne wî kete berekî û sekîni. Ga jî paş da hatin. Got: "Ahook lawê min!" Heywanên xwe sekinandin û ço tevrê xwe û mera xwe hilgirt. Go ev bere dê hero ho li min kete ve. Dest avêtê ax li ser berî veda, ber bû helanek helanekê berfireh û li dor zivirî û ax ser avêt, helanê xwe li ser rakir. Berê xwe didetê maxazayeke dibin da gelek gelek jor da diçîte xwarê. Qulipît dercê da sernişiv bû ço jorve. Ço berê xwe didetê binve avahî ye, kapali çarşî ye, koma zêra li erdekî, tiştê dexterlî li erdekî, tiştê dî yê li erdekî, cebilxane ye, behîne ye...*

Di vê sehneye da Mihemed Begê Spîvanî di bin zevîya xwe da gençxaneyekê (xizînekê) dibîne. Vêbej bi avayekî wisa dibêje ku guhdar mereq dikin. Pêşîyê dibêje gêsîne wî kete berekî gava xwast wî berî rake xizîneka mezin dibîne û diçe nav da.

3. 1. 2. Sehneyên ku Lehengên Çîrokê di Rewşeka Komîk da ne

... *Gotê were kurê min ez dê kiça xwe deme te. Hindî xwe hilavêt hindî xwe li erdî da hindî filan kir; bêhvan kir; got: "Te divêt were te nevêt jî dê hinde hutêd law dê li gîyanê te dem."*...

... *Careka dî jinkê gotê go: "Ka Mihemed Begê Spîvanî?" Gotê go: "Ew mirovê heye li piş derî xwe kirye xelik, ser û binêd xwe kirîne navekêra ew e ew pîselokê heye. Ez jî kiça padşahê Cizîrê me babê min jî ez day mê. Tu jî kiça siltanî bûy babê te jî tu ya dayê. B'Xudê ew pîselokê heye."* Go: "Nebêje pîselok go em dê wî bo xwe taze keyn..."

Di çîrokê da hin caran Mihemed Begê Spîvanî di rewşeka wisa da ye ku gava vebêjê çîrokê wî qismê çîrokê dibêje guhdar pê dikenin. Wekî mînak li jorê du qismên çîrokê yên ku lehengê çîrokê di rewşeka komîk da ye, hatine dayîn. Di qismê yekem da cara ewil ku Mihemed Begê Spîvanî diçe hizûra padîşahê Cizîrê, padîşah dibêje, "ez dê keça xwe deme te" lê ew xwe li erdî dide dibêje, "min nevê" û li hemberî tevgerên wî, padîşah tehdîdekê lê dike ku gava guhdar dibihîzîn pê dikenin. Di qismê duyem û di çend cihên din da jî Mihemed Begê Spîvanî xwe li pişt derîyê xwe dike xelek û li wê derê rûdine, hindî jinên wî pêdilîzin ew çi nake û ji wan direve.

... *Wextê derketî çî erd b'dest neketin, da xwe tê da veşêrîtin haşa hizûrêd cimaetê xwe avête di edebekê ve...*

Di vî qismê çîrokê da jî gava dibêjine Mihemed Begê Spîvanî, *xezîrên te hatine sera te*, ew nizane dê çî bike û direve diçe tûwaletê, li vê derê jî guhdar ji ber rewşa Mihemed Begê Spîvanî dikenin.

3. 1. 3. Çêkirina Îmajên Balkêş di Zêhna Guhdaran da

... *Çadîreka hinda taze ye, hindî xudan hez ket ode yêd tê da heyn cihê mitbexê tê da hey, cihê tuwaletê tê da hey, her tiştêkê insan cih binît avahîya da. Ev çadîre bôlüm bôlüm e hin tiştên tê de heyn. Qumaşekî hindî taze ye ku ew qumaş ser dinyayê çî nîne...*

... *Berê xwe didete singekî şemsîyeka pêve, şiklê şemsîyêye wê ji kapê wê diînite derî vedketin. Bere xwe didete qumaşê wê tîrkêd wê hemî zer in, qumaşê wê ka çi tişt e, berê xwe dayê ya şihlê didetin...*

Di van her du qismên ku wekî mînak hatine dayîn, behsa dîyarîyên Mihemed Begê Spîvanîyî dike ku bo siltanê Stenbolê û şahînsahê Îranê virê kirîye. Di van qisman da di derheqê çadir û şemsîya dîyarî îmajên balkêş di zêhna guhdaran çê dike.

... *Heta eva ho kirîye he şahînsahê Îranê jî milêdî roja paştirê li Cizîrê derket. Eskeratekê hinde ligel bû, qewmîyeteke hinda ligel bû hindî ligel ye Cizîrê ligel ye siltanî pêş wan ve zikata wan tê nebû. Ho hoo!...*

Di vî qîsmî da leşkerê padîşahê Cizîrê û siltanê Stenbolê ji zikata leşkerê şahînsahî, kêmtir dibîne. Ango bi vê gotinê di zêhna guhdaran da artêşeka gelekî mezin, zindî dibe.

3. 2. Fonksiyona Piştgirtina Dezgehên Civakî û Toreyan

Wekî hêmayên din ên folklorê, fonksiyoneka giring a çîrokan jî piştgirtina dezgeh, qanûn, tore û nîrxên civakî ne. Di vê çîrokê da jî fonksiyona piştgirtina sazîyên civakî û toreyan di bin pênc serenavan da hatiye tespîtkirin.

3. 2. 1. Bicîhkirina Nîrxên Dînî

... *Hebû hebû kes ji Xuda mestir nebû kes ji benîyan direwîntir nebû...*

Wekî taybetîya gelê misilman di serê her karê xwe da navê Xwida diînin. Di hin deran da bi yekîtiya wî, di hin deran da bi metha wî, di hin deran da bi mezintîya wî di hin deran da jî bi hemda wî dest bi karên xwe dikin. Di vê çîrokê da jî hevoka serê çîrokê mezintîya Xwida û direwîniya mirovan vedibêje.

... *Go em dê ku keyn go: "Rabin mela û şahida gazî ken em dê b'emrê Xuday iznêd kiçkêd xwe deyn bila lê nîkah ken û em dê rabîn dest avêynê dawetekê bo wî li vêrê keyn ka heft şev û rojin ka çendin û dê daweta xwe keyn û piştî hîngê dê bêhna xwe vedeyn û her êkî ji me dê qesta memlekete xwe ket." Rabûn dest avêtê Mihemed Begê Spîvanî gazî kire dev xwe û şahid gazî kirin mela gazî kirin û her êkî izna xwe b'devê xwe izna kiça xwe da û lê nîkah kirin û dest avêtê bo kirine dawet, bo kirine şahyane heke heft şev û roja heke hindî heyî dawetên wan kirin...*

Di vê qîsmê dumahîka çîrokê da behsa zewaca Mihemed Begê Spîvanî û ûsûlên mehra dînî dihê nîşandan. Îzna babê, şahid û mela ji şertên mehra dînî ne ku li vê derê dihê behskirin. Bi vî şikilî piştgirîya nîrxên dînî dihê kirin.

3. 2. 2. Cih û Giringîya Jinê di Nav Civakê da

... *Hakimê bajêrî, Cizîra Bohtan, gote kiça xwe gotê: “Babo!” Gotê: “Belê babo!” Malê zelum diket yan jinik diket? Go: “Babo jinik diket.” Got: “Kiça min mal jin nîne heke zelum nebin ma jin kusa malê diketin.” Gotê: “Nexê mal jin in, jin diken.” Her gotê her kiça wî we got, gotê: “Be wila ez dê te deme êkê feqir yê ku çi tişt neyîka dê tu bo xwe ku key we bike.” Go: “Keyfa te ye bila.”...*

Ev çîroke li ser du mucadeleyan pêk dihê yek mucadeleya aqil û êxbalê ya din jî mucadeleya padişahê Cizîrê û keça wî. Ku li vî qîsmê li jorî wekî mînak hatîye dayîn, behsa destpêka mucadeleya padişah û keça wî dike. Keça padişahî dibêje babê xwe mal bi jinê dihê avakirin eger jin nebe mal nahête avakirin lê babê wê dibêje, nexêr zilam malê ava dikin û çê dikin. Li ser vê yekê bav, keça xwe dide kesekî herî feqîr û hejarê bajarê xwe û di dûmahîkê da, jin di mucadeleyê da bi ser dikeve li rasta qesra bavê xwe qesreka wekî ya wî ava dike. Anku peyama dihê dayîn ku mal bi jinê dihê avakirin.

...*“Ya padişahê xweş bît Xudê ma em çi li Xudê veşêrîn çi li te. Em çi şuna wî nabînîn bele wila şerme bo me jî em bo te jî bêjîn belê wila em dê bêjîn. Te kiçeka berketî ya hey, heke tu kiça xwe bo virê key şuna dîyarîya wî dê girît.” Herê herê! Go: “Wila nîyeta min jî ew bû, bele min şerim kir ez we bêjim. Madem hewe jî qirar bivêrê da ezê kiça xwe bo virê kem.”...*

Ne tenê di vê qîsmê çîrokê da di nav çîrokê da jî sê cihan bûyerên bi vî şikilî dihên vegotin. Di her sê cihan da jî padişah, siltan û şahîşah keçên xwe didine Mihemed Begê Spîvanî û di her sê deran da jî ev biryar ji keçan nayê pirsîn û ew jî bê îtiraz qebûl dikin. Herçend di nav çanda niha da çend guherîn çê bibin jî di nav çanda kevin a kurdan da keç li hemberî babê xwe neşên biaxivin babê wan çi biryar bide ew mecbûr in qebûl bikin. Ligel vê taybetîyeka din jî di siltanê Stenbolê û şahîşahê Îranê derdikeve pêş. Her duyan jî dîyarîyeka gelek biqîmet ji Mihemed Begê Spîvanî hilgirtîye û li hemberî dîyarîya wî difikirin tiştê herî biqîmet keçên xwe dibînin anku qîmetê keçên wan li def wan gelek e lê îradeya wan jî di destê di wan da ye.

... Got: "Wîla siltanê Stenbolê kiça xwe ya bo min virê kirî. Xudê min jî ya hêlaye nav deştê. Eve min bo wê înay." Kuro xwelîser! "Tê ku kiçik hêlaye nav deştê te çawa we kirîye, filan kirye." Got: "b'serê babê wesa ye. Tu bawer nekey xîzmetçîya virê kê." Jinkê jî karekî lawê kirî qesrû qusurên çê kirin, xulam û xîzmetkar êd girtin. Dest avêtê jinkê xîzmetkar virê kirin çin berê xwe didenê jinik dîte ser piştê dewarî ya bê ser û ber bûy ya b'xem û xîyal ketî, ya dikete giri, ya bê xudan li vê çolê. Dane li gel xwe îname derê qesrê. Malxanêd wê avêtin û jinka dîtirê bezîyê û da ber milê xwe îna bire hemamê. Hemamlemîş kir û zad dayê keyfa xwe gelek pê îna, bûye direngî wextê nivistina...

Di vê qismê çîrokê da siltanê Stenbolê, di qismekê din da jî şahînsahê Îranê keça xwe bo Mihemed Begê Spîvanî virê dike lê ew qet rû nadete wan lê jina wî hertim diçe wan diîne mal, bi wan ve eleqeder dibe û di navbera wan da çî pirsgirêk çê nabe. Ango zelum dibe mêrê sê jinan lê ne jin ne jî babên wan vê wekî pirsgirêk nabînin ji ber ku jixwe di nav çanda kurdan da bi sê jinan ra zewicîn tiştêkê normal bû. Di vê çîrokê da jî piştgirîya vê têngihîştinê dihê kirin.

Gotê: "Rabin zeyfeteqa qewî biken ez dê rabim çime dev xezîrêd xwe heta em pêkve têyne mal."

Di vê qismê çîrokê da jî û di tevahîya çîrokê da jî karên jin û mêran hatine dîyarkirin û jihev cudakirin. Karên ji derve angû debara malê şolê zilamî ye karên nava malê jî anku zadçêkirin, maliştin, amansûştin filan jî karên jinan in. Di vê qismê çîrokê da jî tê nîşandan ku şolên nava malê xema jina malê ye.

3. 2. 3. Cih û Giringîya Zelamî di Civakê da

... Dest avêtê heta direngtir careka dîtir gotê gotê: "Wîla Mihemed Begê Spîvanî got ew xeleka heye xwe têk birî go ew pîselokê heye." Heynene! Go: "Belê wîla." Go: "We ne bêjin zelum e go em dê bo xwe wî taze keyn..."

Di nav civakê da zelum xwedî xasletên xirab jî be, gelek kêmasîyên wî hebe jî ji ber ku zelum e xwedî nirxekî ye. Di vê qismê çîrokê da jî piştgirîya vê têngihîştinê tê kirin. Di vê qismê çîrokê da Mihemed Begê Spîvanî kesekê wisa ye ku nizane ka dê çawa li gel jina xwe heyata xwe bidomîne, her şev wekî pisîkekê diçe piştê qunca derekî û li wê derê dimîne. Lê dîsa jî gava jina berê dibêjê Mihemed Begê Spîvanî ew pîselokê hey, çûye piştê derî jina nû îtiraz dike dibêje, we nebêje zelum e, em dê wî çê keyn û ev dîyaloge du cihan da derbas dibe.

3. 2. 4. Hînkirina Edetê, Dîyarî Hilgirtin û Şûndîyarîdanê

... em çî bo virê keyn karîşê hedîya wî ku em jê şerim nekeyn. Hekû dibêjin hedîye qesta û dîyarî mesta û hedîya şûndîyarî hesta”...

... Şahînsahê Îranê gote aqildarêd xwe û tertîva wan gotê: “Wexte dê bazirgan dê zivirîtin ka em çî bo Mihemed Begê Spîvanî virê keyn?...”

Di nav civaka kurdan da gava yekî dîyarîyek da yekî divê ew jî şûndîyarîya wî bidetê heke nedetê gelek şerm e. Di van qismên çîrokê da jî pişgirîya vê edetê dihê girtin. Siltan û şahînsah difikirin ka gelo ew çî şûndîyarî bo Mihemed Begê Spîvanî virê ken.

3. 2. 5. Giringîya Mêhvanperwerîyê

... “Ey siltanê xweş bît tu ser serê min hatî ji vêrê heta wêrê tu ser çave min hatî. Kerem ke hûn dawetî yên min hûn mêhvanên min in. Kerem ke da biçîne mal. Esker û bazirgan bila di cih da bisekinît em dê xwarinê bo virê keyne nav da.” Go bila ew jî bisekinin gotê: “Nexê ez dê çime mala zavayê xwe Mihemed Begê Spîvanî. Ez dê çime mala wî ez natîme nik te.” Got silatnê xweş bît zavayê mine jî min jî kiça xwe ya dayê. Hema b’xafîlî em ser da negirîn hûn mêhvanên min in heta sibehî paşê em dê çîne mala wî...

170 |

Di nav civaka kurdan da mêhvan wekî mêhvanê Xwedê dihê hesabandin. Ango kesê ku herî jê hez dike (Xwedê) bo wî ev mêhvan wekî emanetek virê kirîye divê gelek baş çavê xwe li mêhvanê xwe bike. Ji ber vê yekê jî gava mêvanek hate malê, xwidanê malê ji çî mesrefa xwe nadete paş û hewil didet ku mêvanê wî kêfxweş be. Di vê qismê çîrokê û di hin cihên din ên çîrokê da ev giringîya mêhvan dihê nîşandan. Di vî qismê jorî ku wekî minak hatîye dayîn padîşahê Cizîrê, siltanê Stenbolê mêhvan dike û gelek qedirê wî digire. Di cihêkî din ê çîrokê da jî, gava aqilê Mihemed Begê Spîvanî hate serê wî û zanî xezîrên wî hatin, dê lê bibine mêhvan diçe gençxaneyê xwe gelek zêran diîne dibêje jinên xwe, xwe ji çî mesrefê nedene paş, ji bo mêhvanên me karekî baş bikin.

3. 3. Fonksiyona Veguhastina Çand û Perwerdeyê ji bo Nifşên Ciwan

Bi rêya hêmanên folklorê çand ji nifşên pîr derbasî nifşên ciwan dibe û bi vî awayî hebûna xwe didomîne. Di vê çîrokê da jî fonksiyona veguhastina çand û perwerdeyê ji bo nifşên ciwan di bin çar serenavan da hatine destnîşankirin.

3. 3. 1. Perwerdeya Giringîya Aqilî

... *Wextekî da dirojê da zemanekî da aqil û êxbal b'mucadele çon ser însanekî. Hindîke aqil bû got: "Ez im însana dikeme mirov, ez im însana dipêktêxim, ez im însana dewlemend dikem. Ez im her tiştekê başîyê bo însana peyda dikem."* Hindî êxbal bû got: "Nexê ez im tu nînî." Ewî got ez im ewî got ez im. Aqilî got: "Neyse dê bila tu bî. Kerem ke ez dê xwe ji serî deme paş û tu here serî da ka dê ku lê key."...

... *Ço di edebekê ve xwe avête di edebê da... bû û ma sekinî û hizrêd xwe kirin aqil hat gote êxbalê: "Te ku lê kir. Te neavête di edebê da te ku lê kir te çi lê kir. Ka vêca tu xwe bide paş vêca dora min e." Êxbalê xwe ji serî havêt û aqilî xwe li serî da. Ma hizrêd xwe kirin. Hey qedel te ketîyo! Te xêre tu hatîye vêrê ve. Tu yê feqîrî, tu yê nepêçêbûyî, gençxana te elbise tê da nîne, tiştên te tê da nînin tif kire b'xwe ve...*

Wekî ji van her dû qismên wekî mînak hatin dayîn xuya ye ku armanca herî giring a vê çîrokê giringîya aqilî ye. Lê rasterast negotîye aqil giringtîre ji êxbalê. Di pêş çavên guhdaran da li ser sawa gelo êxbala min hebe lê aqilê min nebe dê çawa ba, filmek hatîye çêkirin ku di dawîya vî filmî da dihê ditin ku êxbala bêaqil, di nav dewlemendîyeka gelekî mezin da jî be dawîya dawî xwedanê xwe serûser dike tûwaletê ve ango xwedanê xwe şermezar dike.

3. 3. 2. Perwerdeya Giringîya Şewirînê

... *Rabû dest avêtê aqildarên xwe cema kirin, wezîrên xwe cema kirin: "Em çi bo vî mirovî virê keyn?..."*

... *Şahînşahê Îranê gote aqildarêd xwe û tertîva wan gotê: "Wexte dê bazirgan dê zivirîtin ka em çi bo Mihemed Begê Spîvanî virê keyn?..."*

Di dana biryareka giring da şewirîn tiştekê giring e. Ji ber ku aqilê her kesekî wekî hev naxebite Di şewirînê da fikirên ji hev cuda derdikevin holê û ji wan fikiran ya herî baş dihê pejirandin. Di vê çîrokê da jî giringîya şewirînê dihê nîşandan. Ligel ku her du desthilatdar in, çi biryar bidin kesek neşêt îtiraza wan bike jî, hem siltanê Stenbolê hem jî şahînşahê Îranê ji bo ku biryara xwe bidin ka çi bo Mihemed Begê Spîvanî di şûna dîyarîya wî da virê kin, aqildarên xwe kom dikin û bi wan ra dişewirin û biryareka baş didin. Bi vî şikilî guhdar digihîjin wê encamê ku di biryardanên giring da, şewirîn tiştekê baş e.

3. 3. 3. Perwerdeya Bikaranîna Zimanî ya Rewan

Hem di vê çîrokê da hem jî di çîrokên din da çîrokbêj çîrokên xwe bi zimanekî herikbar vedibêjin. Kesên guhdar bi taybetî jî guhdarên zarok gava guhdariya çîrokan dikin fêrî bikaranîna zimanî dibin. Ev çîroke jî çîrokeka gelekî dirêj e vegotina wê bi qasî çil deqîqeyan didome. Gava guhdarên zarok, yan kesekî ku nû fêrî vî zimanî dibe heta dawîyê çîrokê guhdar dike, dibîne ka çîrokbêj zimanî çawa bi kar diîne, hevokên xwe çawa saz dike û bi vî awayî ew jî fêr dibin.

3. 3. 4. Perwerdeya Vegotina Çîrokan

Çîrokbêjî, çîrokvegotin ne şolekê wisa ye ku her kes bi sanayî bike. Her kes jî dayîka xwe, babê xwe, yan dapîr û bapîrên xwe çîrokan dibihîze lê neşêt wekî wan vebêje. Ji ber ku çîrokbêj dizane ka dê li ku derê bêhna xwe vede, li ku derê dengê xwe nizim ke, li ku derê dengê xwe bilind bike, li ku derê dengên mîna erê erê, hoho, aha, êê, bi kar biîne ku guhdaran çêtir bi çîrokan ve girê bide. Van taybetîyan jî mirov dikare bi guhdariya çîrokbêjên hîn bibe ji ber ku ew çîrokbêj jî bi vî şikilî bi guhdariya çîrokbêjekê din hinî çîrok gotinê bûye. Ev çîroke jî ji ber ku çîrokeka dirêj e û bi awayekê baş hatîye vegotin dikare perwerdeya vegotina çîrokan bike.

Encam

Di vê lêkolînê da çîroka Mihemed Begê Spîvaniyê li gor çar fonksiyonên ku Bascom dîyar kirine, hatîye nirxandin. Ji çar fonksiyonên ku Bascom dîyar kirine, fonksiyona şabûn, şakirin û xweşderbaskirina demê, fonksiyona piştgirtina dezgehên civakî û toreyan, fonksiyona veguhastina çand û perwerdeyê jî bo nifşên ciwan, di vê çîrokê da hatine tespîtîkirin lê fonksiyona rizgarbûna ji zext û zorên şexsî û civakî nehate tespîtîkirin. Ji ber vê yekê fonksiyonên ku hatine tespîtîkirin di bin her sê fonksiyonên din da hatine komîkirin.

Bi çêkirina mereq û kelecane, sehneyên ku lehengê çîrokê di rewşeka komîk da ne û çêkirina îmajên balkêş di zêhna guhdaran da, fonksiyona şabûn, şakirin û xweşderbaskirina demê dihê cih.

Di bin sernavê fonksiyona piştgirtina dezgehên civakî û toreyan da binfonksiyonên bicihkirina nirxên dînî, cih û giringîya jinê di nav civakê da, cih û giringîya zelumî di nav civakê da, hînkirina edetê dîyarî hilgirtin û şundîyarî dan û giringîya mêhvanperwerî cih hatine tespîtîkirin.

Di bin sernavên fonksîyona veguhastina çand û perwerdeyê ji bo nifşên ciwan da jî binfonksîyonên perwerdeya giringîya aqilî, perwerdeya giringîya şewirînê, perwerdeya bikaranîna zimanî ya rewan û perwerdeya vegotina çîrokan hatine tespîtkirin.

Di bin sê fonksîyonên sereke bi giştî duwazdeh binfonksîyon di vê çîrokê da hatine tespîtkirin. Di vê çîrokê da hat dîtin ku fonksîyonên herî zêde yê vê çîrokê fonksîyonên piştgirtina dezgehên civakî û toreyan e.

Çavkanî

- Bascom, William R, (2010). “Folklorun Dört İşlevi”, Oğuz, M. Ö. & Gürçayır, S. (ed.), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Bascom, William R. (2003), “Halk Bilimi ve Antropoloji”, (Wer: Metin Ekici), *Milli Folklor*, 15(58), 162-170.
- Çobanoğlu, Ö. (2019). *Halkbilimi Kuramları ve Arşatırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Çap 10. Ankara: Akçağ.
- Irmak, Y. (2013). *Folklorun Beş İşlevine Göre Âşık Mahzuni Şerif'in Şiirleri*. Teza Doktorayê. 19 Mayıs Üniversitesi. Samsun.
- Malinowski, B. (2000). *Büyü, Bilim ve Din*, (Wer. Saadet Özkal), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Yavuz, Muhsine, H. (2009). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Pêvek: “Çîroka Mihemed Begê Spîvanî”yê

Carekê ji caran hizar rehme li deymbabên guhdaran. Hebû hebû kes ji Xuda mestir nebû kes ji benîyan direwîntir nebû. Wextekî da dirojekê da zemanekî da aqil û êxbal b’ mucadele çon ser însanekî. Hindîke aqil bû got: “Ez im însana dikeme mirov, ez im însana dipêktêxim, ez im însana dewlemend dikem. Ez im her tiştêkê başîyê bo însana peyda dikem.” Hindî êxbal bû got: “Nexê ez im tu nînî.” Ewî got ez im ewî got ez im. Aqilî got: “Neyselê dê bila tu bî. Kerem ke ez dê xwe ji serî deme paş û tu here serî da ka dê ku lê key.” Wextê ku êxbal çoye serê wî gengê he da wî însanê he da dest avêtê, kurê pîrejînekê bû. Hero diçû cotî bo xwe cot kir. Hakîmê bajêrî, Cizîra Bohtan, gote kiça xwe gotê: “Babo!” Gotê: “Bele babo!” Malê zelum diket yan jinik diket? Go: “Babo jinik diket.” Got: “Kiça min mal jin nîne heke zelum nebin ma jin kusa malê diketin.” Gotê: “Nexê mal jinî jin diken.” Her gotê her kiça wî we got, gotê: “Be wila ez dê te deme êkê feqîr yê ku çi tişt neyîka dê tu bo xwe ku key we bike.” Go: “Keyfa te ye bila.”

Rabû kiça xwe, gote kiça xwe: “Dê te deme mirovekî feqîr.” Berê xwe dayê elçîyên xwe virê kirine nav şehîrî. Hatî çon. Mirovê feqîr ew jê girt yê êxbalê xwe li serî day. Wextê ku ew jê girtî bire def xwe got: “Mirovê ji hemî feqîrtir bibînin û bînine def.” Girt û bire def hakimî. Gotê were kurê min ez dê kiça xwe deme te. Hindî xwe hilavêt hindî xwe li erdî da hindî filan kir, bêhvan kir, got: “Te divêt were te nevêt jî dê hinde hutêd law dê li gîyanê te dem.” Dest avêtê qabûl kir û kiça xwe kare wê kir li dewarekî sîyar kir cihêzeka normal da li gel, got: “Ben danine mala wî ka li kêrê ye. Kiç bila bo xwe malê biket.” Kiçik bir danated mala wî da. Berê xwe didetê kerkolkekê bê ser û ber e, perîşe ye, bin kadînek e, kerkavilkek e, cihekê gelek bê ser û ber e. Rabû dest avêtê ew der û ber paqîj kirin, çê kirin û lêk dan û dest avêtê bermalîya xwe kirine. Ya rabbî got el karşî babê xwe hatim û min gote babê xwe mal jin diketin û ne mal e ne hal e ne çi ye. Ez dame vî însanî be ez dê ku li xwe kem. Mirov radbît çite ser şolê xwe nav deştê cotê xwe diketin. Mabeynekê xir û gêsîne wî kete berekî, gêsîne wî kete berekî û sekini. Ga jî paş da hatin. Got: “Ahook lawê min!” Heywanên xwe sekinandin û çon tevrê xwe û mera xwe hilgirt. Go ev bere dê hero ho li min kete ve. Dest avêtê ax li ser berî veda, ber bû helanek helanekê berfireh û li dor zivirî û ax ser avêt, helanê xwe li ser rakir. Berê xwe didetê maxazayeke dibin da gelek gelek jor da diçite xwarê. Qulipît dercê da sernişîv bû çon jorve. Çon berê xwe didetê binve avahî ye, kapali çarşî ye, koma zêra li erdekî, tiştê

dexerlî li erdekî, tiştê dî yê li erdekî, cebilxane ye, behîne ye. êêê! Nav da hat û ço, hat û ço wextekî hişên wî hatne serî derket li gel derketina xwe zêrek kire berfika xwe da û derket helanê xwe dana ser û îşaretek li ber çê kir û dest avête cotê xwe kirinê heta êvarê, êvarê cotê xwe kir heywanêd xwe birne mal.

Ço derê xanî ew zêr ji berfika xwe îna derî wirr avête jinka xwe. Jinka wî ho dibezît zêrê xwe radket, zêr e nizanît, yaqut e nizanît, mercan e nizanît. Go: “Werê dê eve çi tişt e kuro te ji kîvê înaye?” Got: “Neaxive.” Eh got madem eve hat gotê raweste babo hêdî tu berê xwe b’ dê ez dê çi kem. Jinkê birne sûke bo xwe hûr kirin malyateka qewî pê wergirt û zivirî hat. Dest avête malê bo xwe çêkirinê, girtinê. Ev mirovê he hero diço cotî hero zêrek diîna. hero hero zêrek diîna diavête ber jinka xwe. Hindî jinka wî dest avêtê avahîyek çê kir muqabilî avahîyê babê xwe. Erd kirî avahîyek çê kir qesr û qusur danandin û dest avête xemilandinê û tidareka xwe û her şev êvarê jî diçit xwe li zelamî didet înit danîte ser textî. Careka dî xwe ji destê jinkê diînîte derê diçite piştî derî ser û bine xwe dikete navekêra. Xwe nêzikê jinkê naket. Erê erê!

Rojekê cotê xwe diket bere xwe didetê karwanek eve hat karwanekê boş e, bezî berîya karwanî go ez dê çim berê xwe demê ka ew çi karwane dihêt. Berê xwe didetê silav kir xêre dê kîve çin? ji kîve dihên? Go: “Em ê ji Helebê tên dê çin bo Stenbolê em bazirgan îna dê çine Stenbolê def padişahî heta vî malî hemê li wêrê serf dikeyn, miqabilî vî malî bo xwe malê dî radkeyn înin tên çine ve.” Got: “Be dê rawestin, êmanetekî siltanî yê li dev min êmanetekê wî yê li vêrê hey li gel xwe biben bidene dê gelek qedrê hewe jî girît.” Got: “Dê here bine.” Ew li wêrê sekinîn ew hat helanê xwe rakir jor da qulipî gençxanê da. Hindî lê gerha go ez dê bo çi virê kem. Min kire bela bo xwe. Ez zêra virê kem wî jî zêrêd heyn, ez tiştên dexterli virê kem wî jî yêd heyn. Berê xwe didetê sindoqek dît, derê sindoqê vedketin. qumaşekî diwê sindoqê da derdêxît berê xwe didetê eve çadirek e. Çadireka hinda taze ye, hindî xudan hezket ode yêd tê de heyn cihê mitbexê tê de hey, cihê tuwaletê tê de hey, her tiştêkê însan cih binît avahîya da. Ev çadire bölüm bölüm e hin tiştên tê de heyn. Qumaşekî hindî taze ye ku ew qumaş ser dinyayê çi nîne. Got: “B’Xwedê ez dê vê bo siltanî virê kem. Heku bihar diçite seyrangeha dê bo xwe vedetin û da b’çite binve. Ev çadire hejî siltanî ye.” Sindoqa xwe dirust kir û enextara xwe hilgirt û derê gençxana xwe girt û hat. Ço îna dev bazirganî. Got: “Evê biben teslîmê siltanî biken bêjinê Mihemed Begê Spîvanî li Cizîra Bohta gelek silam ê li te kirin bo te virê kirî navê wî Mihemed Begê Spîvanî li Cizîra Bohtan.” Keyfa wan jî hat. Go: “Belê derê

wê neveken heta hûn diben teslîmê destê siltanî diken. Bêjnê eve hedîya Mihemed Begê Spîvanî ya bo te virê kirî ji Cizîra Bohtan. Ka çi tê da bît jî em nizanin.” Ewa jî go ka b’dene xizmetçîyekî ewa jî da xizmetçîyekî sindoq bir dana de wêrê.

Dest avêtê mohr û senedên xwe çê kirin kaqezêd xwe îmza kirin, malîyata wan serbest kir şehîrî da tettîşa wan kirin û firotina wan hûn bo xwe çî difiroşin û b’kirin serbest in. Dest avêtê bere xwe dayê çadîra xwe bere xwe da sindoqa xwe. Padîşahî vekir û berê xwe didete qumaşê wê, bere xwe didete tertîba wê, bere xwe didete odêd wê heyy! Got: “Pîroz û sad car minbarek bîtin te ev zengînîya te hey ev siltanîya te hey ev padîşahîya te hey ez jî dê bêm ez mirov im, ez zengîn im, ez dewleta xwe jî hemyê firoşim miqabilê vê çadirê nagirîtin.” Bire cihekî veda alem çî pêş û berê xwe da tertîfa wê berê dida qumaşê wê. Caba bazirganî virê kir gotê: “Bazirgan!” Gotê: “Belê” “Çi roja ku tu diçî heftîyekê berî hîngê bihêy bêjîye min paşênêkê biçî da ez hedîyekê bo Mihemed Begê Spîvanî virê kem.”

Mesele mal wêrê harekat hate li ser kurkî Cizîra botan yê cotê xwe diketin. Berê xwe didetê karwanek yê ji rexê diyê deştê ve hat û nêzikê cotê wî bû. Cote xwe hêla çî berahîka karwanî. “Selamû aleyk!” “Aleykum selam.” Ha karwan tu çî kesî ji kîrê têtê dê kî ve çî? Go: “Ez bazirgan im. ez ê ji misrê hatim dê çime îranê serfîyeta xwe serf keyn.” Go: “Bextê Xudêy hewe neçin emanetekî yê şahînsahê Îranê yê li dev min. Ewî emanetî biben bidene û dê keyfa wî gelek b’hewe jî hêtin û dê gelek bo hewe yê baş bîtin.” Ewa got: “Dê here bîne.” Zivirî hat çî gençxana xwe da. Hindî lê gerha nezanî dê bo şahînsahê Îranê çî virê ket. Tijî zêr û zînete hema zêr ewî jî yêd heyn hema dê bo wî para virê keyn dê ku lê ket. Berê xwe didete singekî şemsîyeka pêve, şiklê şemsîyeye wê ji kapê wê diînîte derî vedketin. Bere xwe didete qumaşê wê tîrkêd wê hemî zerin, qumaşê wê ka çî tişt e, berê xwe dayê ya şihlê didetin. Go: “Xudê eve hejî ye bo şahînsahî virê kem wextê diderdkevîtin barîna filana danîte hindava serê xwe.” Taze kire qapê wê da û didestê xwe girt derê gençxana xwe girt û qesta bazirganî kir. Çî dev bazirganî got: “Tu hatî?” “Belê.” Got: “Evê hedîya he biben teslîmê şahînsahî biken wextê hûn diçîne dev kaqezêd xwe çê’ d ken satîş filanêd xwe serbest diken evê hedîya he bidenê bêjinê Mihemed Begê Spîvanî ji Cizîra Bohta gelek silavê li te kirîn û ev hedîya bo te virê kirî.” Hey go mala te xirabû hedîya te bo virê kirî. Gote xulamekî: “Hilgîre eve emanetî te heta em diçîne wê dere.” Ewan karê kir û çon dest avête bazirganîya xwe. Heke dûr û heke nêzik li îranê derketin çî şehîrê Îranê Tehranê. Çî çî çî dev şahînsahê Îranê.

Li cihêkî vala bazirgana xwe dana. Çendek rabûn li gel bazirganî gotê: “Emanetê şahînsahî jî bînin da bicine dev şahînsahî.” Emanetê wî jî higirt çone dev şahînsahî, xwe pê da naskirinê dest avêtê mohr û senede bo çê kirin satîşa fîrotina wî dibajarê tehranê da serbest kirin çî bikirît, çî bifiroşît. Gotê: “Ya şahînsahê xweş bitin eve jî hedîyeke êkî dibênê Mihemed Begê Spîvanî Cizîra Bohtan ev hedîye ya bo te virê kirî ya şahînsahê xweş bit.” Gote xîzmetkarekî jê wergire û dane wêrê. Jê wergirt û dana wêrê piştî ew rabûn çon ew jî rabû bere xwe didetê hedîya diînît şemşîya xwe qîrpû vedket. Berê xwe didetê ya şuhle didetin û têlêd wê, demirêd wê, filanêd wê hemû zêr û zîv in hemû dir û yaqut in. Qumaşekî wesana kî ye ku ev qumaşe li ser dinyayê nehatîye dîtinê. Go: “Maşîllah bo vî însanî, bo zengînîya wî, însanî û heyîya vî însanî ewê xudanê vê şemsîya he. Ez jî dê bêjim ez şahînsah im, ez xudan dewlet im, ez xudan top û teyare me, zengînî bila her bo wî bitin.”

Hat û zeman ser da ço qewlê wan xilas bû. Bazirganê Stenbolê ço dev padişahî got: “Padişahê xweş bit hefteyek qewlê me ya may em dê bi rê kevîn. Filan wextî te ho gotibûye me. Qewlê me heftîyek ya may.” Got: “Dê herin wextê hefteya we tamam bû rojek ma werne vêrê ez dê şunhedîya wî bo virê kem.” Rabû dest avêtê aqildarên xwe cema kirin, wezîrên xwe cema kirin: “Em çî bo vî mirovî virê keyn. Evê henê xudanê vê çadirê ne pêdivîyê zêr û zînetê ye, ne pêdivîyê teyarê ye, ne pêdivîyê malê dinyayê ye em çî bo virê keyn karîşê hedîya wî ku em jê şerim nekeyn. Hekû dibêjin hedîye qesta û dîyarî mesta û hedîya şundîyarî hesta” Aqildara jî tedbîra xwe kir. Go: “Ya padişahê xweş bit Xudê ma em çî li Xudê veşêrîn çî li te. Em çî şuna wî nabînîn bele wîla şerme bo me jî em bo te jî bêjîn belê wîla em dê bêjîn. Te kiçeka berketî ya hey, heke tu kiça xwe bo virê key şuna dîyarîya wî dê girît.” Herê herê! Go: “Wîla nîyeta min jî ew bû, bele min şerim kir ez we bêjim. Madem hewe jî qirar bivêrê da ezê kiça xwe bo virê kem.” Zemanê pîya bû, Zemanê dewara bû, zemanê hêştira bû, ne zemanê ereba bû, ne zemanê tiştên hosankî bû. Teyara bû, filana bû. Rabû gote jinka xwe hal û wezîyetên me eve ne. Kar û barên kiça xwe bike ez dê virê kem bo Mihemed Begê Spîvanî. Hedîya wî ewê ku ev çadira he bo min virê kirî. Kar û barên kiçê kir dest avêtê çend dewarek cihêza wê barkirin, dewarek ji bo wê b’xwe girt eskeratê xwe da li gel go: “Hindî hukmê axa me ye, vîlayeta me ye li gel herin û ji wêrê wê ve teslîmê bazirganî biken û bila b’xêr û silamet biçît.” Ew rabû dest avêtê kiçik wergirt û xatira xwe ji siltanî xwast û berê xwe da Cizîra Bohta û zivirî paş da.

Ew zivirî paş da hat hate Cizîra Bohta derket Cizîrê heke dûr heke nêzik berê xwe didetê cotyarek yê cotî diket nîveka deştê gote xulam û xîzmetkarêd xwe herin bêjine wî cotyarê he bila bihêt mala Mihemed Begê Spîvanî nîşa me bidetin da em jinkê b'beyn teslîm bikeyn. Hatne dev filankes bazirganî got bila bihêt mala Mihemed Begê Spîvanî bila nîşa me bidet. Jinkek ya siltanî ya bo virê kirî dê beyn teslîm keyn. Gotê: "Wila Mihemed Begê Spîvanî ez im." Kuro tu nînî xweliser, heke ji bîr kirî, heke filan kirî got: "Ne wila ez im." Go: "Be dê were ne tu bî ne ew siltanê bo te virê kirî. Were kiça wî wahe ye li gel hinde barê eşyayî bi dewar ve eve teslîmê te em dê çîn." Go: "Hema bihêline li wêrê û herin." Ewa jî kiçik hêla cih da dewarêd wê, malyata wê hela dicih da karwanê xwe hajot û çon.

Ewi jî cote xwe kir heta êvarê êvarê ço derê gençxana xwe vekir û çot jorve du zêr hilgirtin kirne berîka xwe da û heywanêd xwe dana berî xwe û qesta mala xwe kir. Qet guhê xwe neda ne jinkê ne malyata wê ço mal êvarê wextê derê xanî vekirî her du zêr avêtine ber jina xwe. Gotê: "Eve çî ye tu hero te êk tîna ivroke te du înane eve çî ye." Got: "Wila siltanê Stenbolê kiça xwe ya bo min virê kirî. Xudê min jî ya hêlaye nav deştê. Eve min bo wê înay." Kuro xwelî ser! "Te ku kiçik hêlaye nav deştê te çawa we kirîye, filan kirye." Got: "b'serê babê wesa ye. Tu bawer nekey xîzmetçîya virê kê." Jinkê jî karekî lawê kirî qesrû qusurên çê kirîn, xulam û xîzmetkar êd girtin. Dest avêtê jinkê xîzmetkar virê kirin çin berê xwe didenê jinik dîte ser pişta dewarî ya bê ser û ber bûy ya b'xem û xîyal ketî, ya dikete girî, ya bê xudan li vê çolê. Dane li gel xwe înane derê qesrê. Malxanêd wê avêtin û jinka dîtirê bezîyê û da ber milê xwe îna bire hemamê. Hemamlemîş kir û zad dayê keyfa xwe gelek pê îna, bûye direngî wextê nivistina. Gotê: "Xwişka min tu çî kesî bextê te Xudê da bes xwe b'min ve adiz bike. Ka tu Mihemed Begê Spîvanî jî nîşa min bide û bes xwe b'min ve adiz ke. Go: "Dê kanê xwişka min ka tu zadê xwe bixwe, çaya xwe vexwe, bêhna xwe vede. Mihemed Begê Spîvanî dê nihe hêt eeeh!! Te xem pê nebîtin eve hemî qesr û qusurêd wî ne." Dê jinik ji bîr ve kir heta bûye hinê şevê. Careka dî jinkê gotê go: "Ka Mihemed Begê Spîvanî?" Gotê go: "Ew mirovê heye li piş derî xwe kirye xelik, ser û binêd xwe kirîne navekêra ew e ew pîselokê heye. Ez jî kiça padşahê Cizîrê me babê min jî ez day mê. Tu jî kiça siltanî bûy babê te jî tu ya dayê. B'Xudê ew pîselokê heye." Go: "Nebêje pîselok go em dê wî bo xwe taze keyn. Madem ev qesr û qusure ev tertîba wî bitin em dê nihe wî bo xwe taze keyn." Rabûn destên xwe dane berekê her dû çon xwe li Mihemed Begê Spîvanî wer kir û êkê serê wî girt û êkê binê wî girt rakir îna dana de ser textî û her du ka xwe tê wer

kir. Ew jî yê ji binê pîya dikete qerî bo xatra Xudê min berden û hey min berden. Zelamî xwe ji nav destên wan da înade derî careka dî çu pişta derî ra ser û binên xwe gehandine êk. Gotê: “jêve xwişkê gotê şerim diket. Ez taze ya hatîm jêvebe heta sibehî. Madem min male xwe dît hema ez û tu xwişkêd êk in.”

Zivirî mesele çu Tehranê dev şahîşahê Îranê. Şahîşahê Îranê gote aqildarêd xwe û tertîva wan gotê: “Wexte dê bazirgan dê zivirîtin ka em çu bo Mihemed Begê Spîvanî virê keyn? Êkî go uçaqekê bo virê ke, êkî go zêra virê ke, êkî go yaquta virê ke welhasil yê dumahîyê go: “Ya şahîşahê xweş bît heke ku tu kiça xwe bo virê key şuna hedîya wî go başe go heke tu nevirê key ewî muhtacî malê dinyayê nîne. Yê xudanê vê şemsiyê bedewa bo te virê kirî.” Go: “Willahî inyeta min jî ew e belê go min dikire şerim. Madem hewe şerma min verevand go hema ez dê kiça xwe bo virê kem.” Ew jî rabû cab da dayka kiçkê kar û berê kiça xwe bike û dest bavêjê cihêza wê filana wê durust ke. Sê çar roj qewlê bazirganî yê may go dê b’rê kevî çît. Da em teslîm keyn da bibet. Ew jî rabû karên wê kir zêr û zînet bo dagirt, dewar bo girtin êk bo sîwarîya wê yêd yên dî jî cihêza wê lêkir û roja bazirgan rêketî teslîmê bazirganî kir û eskerê xwe da li gel hindî hidudê axa me bît li gel herin û li ser hidudê me bizivirin werne ve teslîmê bazirganî biken bila biben. Ew jî b’rêketin ka hey rojekê hey du roja hey deh roja hey salekê welhasilî li Cizîra Bohtan derketin miqabilî Cizîrê, xar ketine deştê da berê xwe didetê cotyarê deştê cotî diketin. Go: “Ka b’gehine cotyarê he bila bihêt mala Mihemed Begê Spîvanî nîşa me bidet da me bibet da em kiça şahîşahî teslîm bikeyn û belkî xelatekê law bidete me jî û da em biçîn.” Çon gotê: “Ka were bazirganê dibêjît bila bihêt mala Mihemed Begê Spîvanî nîşa me bidetin.” Go: “Hewe şole pê ye?” Go: “Şahîşahî kiça xwe ya bo virê kirî da em beyn teslîm bikeyn da xelatekê law bidete me jî.” Go: “Wila Mihemed Begê Spîvanî ez im.” Hindî gotê go: “b’serê hewe ez im. Ma min hedîyek nedabû hewe ma min filan tişt nedabû hewe filan tarîxê da?” Go: “Belê Wila go ê belê wila ez im. Go: “Were teslîmata wê wergire.” Go: “Hema jêvebin, bihêlin û herin.” Oohoo! Ewa jî go: “Be hema ewe li wêrê emên çoyin û ne bi xatira te ne tu bî ne jî yê kiç bo te virê kirî.” Ewa rîya xwe girt û çon wî dest avête cotê xwe heta êvarê.

Êvarê çu derê gencxana xwe vekir xar kete xarê sê zêr kirne berika xwe da û heywanêd xwe dane berî xwe çu qesta mala xwe kir. Êvarê diçîtin berê xwe didetê her du jinkê her roj du zêran bo dibetin ewa jî karê xwe yê kirî, ewa jî îşê xwe yê dirust kirî. Êvarê çu sê zêr avêtine wêrê. Her êk bezî zêrekî êk ma di cih da. Eve çu

ye? Go: “Bihara kiça şahînşahê Îranê ye.” Kuro ka kiça şahînşahê Îranê? Go: “Xudê ya li nav deştê cihê cotî.” Kuro ji kîvê hatîye ku çê bûye? Go: “Wila şahînşahî ya bo min virê kirî min jî ya hêlaye li wêrê.” Hey go xwelî b’serê te wer bû. Go: “Emelek lê bihêt sibehî dê halê dest wa da çi bit.” Deng li xulam û xizmetçiyêd xwe gêrand ecele bigehinê bînin. Çin berê xwe didenê baranê ya lê day ya perîşe bûy, cemidî, hema ya germe. Welhasil înade derê xanî. Barêd xwe avêtin gencxana wê dana û her du jinik jî bezînê û bire hemamê hemamlemiş kir û keyfa li gel îna zad û yêmekên xweş danê heta bêhna wê hatî. Go: “Gelî xwişka bextê hewe û Xudê da bes zihmet û îzayê bi min ve bikêşin. Ka hûn Mihemed Begê Spîvanî nîşa min biden bes zihmetê hûn min ve bikêşin.” Go: “Ka dê bêhna xwe vede da bêhna te bihêt Mihemed Begê Spîvanî dê nihe hêt eve hemî qesr û qusurêd wî ne, eve hemî zêr û zînetê wî ye.” Dest avêtê heta direngtir careka dîtir gotê gotê: “Wila Mihemed Begê Spîvanî got ew xelesa heye xwe têk birî go ew pîselokê heye.” Heynene! Go: “Belê wila.” Go: “We ne bêjin zelam e go em dê bo xwe wî taze keyn gotê kiça padşahê Cizîrê go b’Xudê babê min jî padşah eza daymê eve jî kiça siltanê Stenbolê ye babê wê ya hedîye kirî dayê. Tu jî kiça şahînşahî yî babê te jî tu ya hedîye kirî dayê. Ê eve em her sê yên wî ne, zelamê me jî aha wê he ye.” Go: “Em dê bo xwe wî çê keyn.” Rabûn cihêd xwe, textêd xwe ber fireh kirin û her sê bezîne Mihemed Begê Spîvanî êkê xwe li serî da êkê xwe li binî da êkê xwe li navka wî da. Rakire ser destêd xwe îna jor da dana ser textî. Ê vî milî vî milî her sê ka xwe tê wer kir. Hindî hatine wî însanê he çi teybîr lê nekirin heke sietekê heke du sieta xwe ji nav destêd wa înade derî ço ve pişta derî ser û binên xwe gehandine êk û tena xwe di xew bir. Go: “Jê vebin heta çend şevêkên dî bêhna xwe lê fireh ken.” Her şev bêhnekê da bo xwe yarîya pêkena û da çîte ve cihê xwe.

Dêy dêy dêy! Dewam kir. Hindî kiça paşayê Cizîrê bû bo xwe avahîyek şitî yê babê xwe çê kir. Hindî ya Stenbolê bû ewê jî bo xwe êk çê kir rexve hiştîyê babê xwe. Hindî ya Îranê bû ewê jî bo xwe qesrek çê kir hiştî ya şahînşahî. Milêd qesrêd xwe her sêkan dane êk û dest avête bo xwe keyf û seyranê. Her bo êkê zêrek ji wan zêran yê bo tînit. Wext ser da derbas bû, zeman derbas bû, sal wext derbas bûn. Jinka siltanî got hey siltanê xweş bit, mala te xirabo eve du sale sê sale te kiç rêkir, ser jin ço me çi jê nezanî, bazirganî bo xwe bir, da Mihemed Begê Spîvanî, mir, ma, ku lêhati bit, ma tu sera kiça xwe na dey? Go: “Wila heq e.” Deng li eskeratê xwe kir em dê cema bin hinde qedêr eskerat em dê seferekê beyne Cizîra Botan nik Mihemed Begê Spîvanî. Zavayê min e. Dê çin berê xwe deynê. Ka hiş ku duruma wî, halê wî,

eyşê wî. Ewî eskeratê xwe wesa kir û b'rêket û hat. Şahişahê Îranê jî eynen wesa wext ser da derbas bûn. Jinka wî gotê: "Ev çend sale çend wexte te kiç rê kir me çi jê nezanî ka bo xwe bir, bir teslîmê xudanî kir, ka ku lê hat ma tu pisyar nakey, tu na berê xwe deyê?" Go: "Wila heq e ez jî dê çim berê xwe demê." Ew jî rabû eskeratekê qewî bo xwe girt û dest avêtê em go dê çin sera zavayê min deyn Mihemed Begê Spîvanî li Cizîra Bohta. Ka vêca kij terefi ye, rê kusa heye sual li ber sualê.

Rojekê paşayê Cizîra Botan berê xwe didetê li perekê Cizîrê bazirganekî, karwanekî, eskeratekî yêd danandîn ne ser yê diyare ne jî bin. Erê erê! Got: "Heft teala hebît nebît evroke sona umrê me ye. Ev însanêd henê yêd hatîn dê herbê li gel me ken û em neşeynê jî." Çend însanek virê kirin go herin berê xwe b'denê ka ew çi kes in û werne ve. Çon pisyar kir gotê: "Wila eve siltanê Stenbolê ye. Kiça xwe ya virê kirî bo Mihemed Begê Spîvanî û yê hatiye sera zavayê xwe." Hatin gote paşay. Paşa ma û hizrên xwe kirin. Ho hoo! Go ne ew bît ku yê min jî kiça xwe dayê. Eve hebît nebît go dê ew bît. Paşa dizanît kiça wî qesr û qusurên danandîn, çê kirîn. Rabû paşay emir da bajarê xwe go: "Rabin karê vana biken, hazirîyeka qewî bo biken da bihêne vêrê, xwarinekê, vexwarinekê bixwen da em şermizar nebîn. Ez dê rabim çime wêrê hûn hazirîya me biken." Ew rabû çon dev siltanî, go: "Ey siltanê xweş bît tu ser serê min hatî ji vêrê heta wêrê tu ser çave min hatî. Kerem ke hûn dawetî yê min hûn mêhvanên min in. Kerem ke da biçîne mal. Esker û bazirgan bila dicih da bisekinît em dê xwarinê bo virê keyne nav da." Go bila ew jî bisekinin gotê: "Nexê ez dê çime mala zavayê xwe Mihemed Begê Spîvanî. Ez dê çime mala wî ez natîme nik te." Got silatnê xweş bît zavayê min e jî min jî kiça xwe ya dayê. Hema b'xafilî em ser da negirîn hûn mêhvanên min in heta sibehî paşê em dê çime mala wî. Gotê: "Bila." Rabûn hat eskerat bire mala xwe. Siltan bire mala xwe cab bo virê kir bo kiça xwe got: "Eve eve siltanê Stenbolê hatî da sera kiça xwe bidet û karê xwe biken eve mêhvan êd hatin." Herê herê! Ewa gote Mihemed Begê Spîvanî: "Xwelîser xezîrê te yê hatî û rabe kar û kifayeta xwe bike, hindek cilka bike ber xwe, xwe piçekê pêşkêş ke û were meydanê wekê dî te şol pê nebîtin, zeyfetê û xwarinê, masrefê go te şol pê nebît em dê wê durist keyn heke bila sê ca hind bin." Mêrkî kire qêrî revî hewara Xudê bo xatra Xudê hewe şolep min e. Ez û siltan ez û padşah û ez niza çi tişt û bela xwe ji min veken û neherê xwe jê silkir û revî revî kire qêrî û destê xwe b'serê xwe vena û bin kire qerî û revî derket. Wextê derketî çi erd b'dest neketin da xwe tê da veşêrîtin haşa hizûrêd cimaetê xwe avête di edebekê ve. Ço di edebekê ve xwe avête di edebê da... bû û ma sekinî û hizrêd xwe kirin aqil hat gote êxbalê:

“Te ku lê kir. Te neavête di edebê da te ku lê kir te çi lê kir. Ka vêca tu xwe bide paş vêca dora min e.” Êxbalê xwe ji serî havêt û aqilî xwe li serî da. Ma hizrêd xwe kirin. Hey qedel te ketîyo! Te xêre tu hatîye vêrê ve. Tu yê feqîrî, tu yê nepêçêbûyî, gençxana te elbîse tê da nîne, tiştên te tê da nînin tif kire b’xwe ve. Û hema derket dîrek qesta deştê kir, ço derê gençxana xwe vekir û xarket û lêgerha destekê cila kire ber xwe û jî wî qumaşî ji wê tedarikê û wan taxima didinyayê da nehatibine dîtin. Û derkete derî bûye padşahêk, bûye hakimek, bûye siltanek, bûye şahînsahêk yanî ku her herkesî divîya qedr û qîmetekê zêde bo wî însanê he bigirît. Û hindîkû şîyay malyat jê derêxist zêr û zînet li gel îna û avête ber jinkên xwe û gotê dê rabin “qedel hewe ketîno!” û dest bavêjinê babêd hewe, babê te yê hatî dest bavêjine masrefê.

Heta eva ho kirîye he şahînsahê Îranê jî milêdî roja paştirê li Cizîrê derket. Eskeratekê hinde li gel bû, qewmîyeteka hinda li gel bû hindî li gel yê Cizîrê li gel yê siltanî pêş wan ve zikata wan tê ne bû. Ho hoo! Ewan berê xwe dayê padşahê Cizîrê, siltanî jî go willahî hebît nebît eve yêd hatine ji talbey me ka eve çi însan in çi dewleta ji kî ve hatine. Ka em b’ber ve biçîn berê xwe b’deynê, deyne axaftinê hêj herb li gel me nekirî. Siltan û padşah jî her dû rabûn ber ve çon berê xwe didenê ku eve şahînsahê Îranê. Dest avête sihbete, filanê, bêhvanê şahînsahî gotê: “Ya padşahê xweş bît, ya siltanê xweş bitin. Ezê hatîme sera zavayê xwe didem. Mihemed Begê Spîvanî li Cizîra Bohta.” Mala wî nîşa min biden ez ê hatîm sera wî didem. Min kiça xwe hedîye ya bo virê kirî. Gotê: “Dê were tu mêhvanê me yî hûn her du gote şahînsahî jî tu mêhvanê me yî. Min jî kiça xwe ya dayê vî jî ya dayê. Em îvşeve mêhvanên paşay ne şeveka dî em dê pêkve çîne mala wan.”

Mihemed Begê Spîvanî hate dev jinkêd xwe berê xwe dayê tidarekê jinka filan got ya Rabbî elhemdülillah şîkur te em ne dayne şermê vê gavê. Gotê: “Rabin zeyfeteke qewî biken ez dê rabim çime dev xezîrêd xwe heta em pêkve têyne mal.” Gotê: Hema tu here hema tu çê bibî wekê dî te şol pê nîne me yê çê kirî.” Pezê înay celeb celeb yê serjêkirî, zeyfetên çê kirîn. Dest avêtê ew jî rabû ço silav kire cimaetê, silav jê wergirt û xwe pê da naskirinê go ez Mihemed Begê Spîvanî me. Cilêd wî, tertîfa wî, îşê wî û yanî ew pêş wî ve ew heywan bûn li wêrê. Mane li wêrê heta roja paştirê, roja paştirê eskerata xwe, serfîyeta xwe hemîçka kir û çone mala Mihemed Begê Spîvanî. Zeyfîyet û xwarinek dayê û gote: “Şahînsahî ya şahînsahê xweş bitin kerem ke were li gel min em dê çîn dev kiçka te. Kiçka te nîşa te b’dem. Here dev bêhnekê bo xwe b’axivin.” Hey nene! Gotê belê. Ew rakir bire di oda

qesr û qusurên kiça wî çê kirî bir danande dev kiça wî got eve kiça te ye. Eve derê wê kerem ke here jorve. Berê xwe didete oda wê xemlandina wê tertîfa wê dir û yaqûtê wan, filanêd wan. Çavê şahînsahî vî milî û vî milî go ma b'avahî ve ma b'exemlandina avahî ve ço dev kiça xwe çone ser û sitihên êk û du. Rûniştine xarê keyf xweşî li gel êk û dû kir. Ço siltan jî îna bire mezelka kiça wî, ço padişah jî bire mezelka kiça wî. Her êk bire dioda wan ve, qesra wan ve û dest avêtinê gotê heta sibehî hûn îstereheta xwe b'kêşin li dev kiçkêd xwe bin da bêhna hewe bihêt. Ew jî ma li dev kiçkêd xwe heta roja paştirê. Kiçkêd wa jî gotê babo willahî go em hêj ka li mala babê xwe kuyne em hêj wesayne ev mirove hêj nehatiye dev me û nêzikê me nebûye û em ne mehirkirîne jî. Aaa! Go dêmekî mirovekî başe û mirovek b'şerefe lewmanekî ev tişte heta nihe sekinî. Şahînsah, siltan û padişah çone dev êkû du her êkî mesela kiça xwe bo got. Her sê jî bûne meselek. Go em dê ku keyn go: "Rabin mela û şahida gazî ken em dê b'emrê Xuday iznêd kiçkêd xwe deyn bila lê nîkah ken û em dê rabîn dest avêynê dawetekê bo wî li vêrê keyn ka heft şev û rojin ka çendin û dê daweta xwe keyn û piştî hîngê dê bêhna xwe vedeyn û her êkî ji me dê qesta memlekete xwe ket." Rabûn dest avêtê Mihemed Begê Spîvanî gazîkire dev xwe û şahid gazîkirin mela gazîkirin û her êkî izna xwe b'devê xwe izna kiça xwe da û lê nîkahkirin û dest avêtê bo kirine dawet, bo kirine şahyane heke heft şev û roja heke hindî heyî dawetên wan kirin. Piştî ku dawetêd xwe kirin û bêhna xwe vedayn û hesabên xwe kirin. Go vêca wexte her êkî ji me b'zivirît qesta memleketê xwe b'ket, îşe xwe b'ket û ew li wêrê kire padişah gotê: "Her wextekî hebîtin em jî yêd emrê te da. Çi tiştê hebîtin tu tişteki, bildîrîyekê bide ye me em di hazirîn." Û dest avêtê her kesekî xatira xwe ji êkû du xwast. Şahînsahî cuda, padişahî cuda û yê dî jî cuda her êkî berê xwe da memleketê xwe çon û ew jî ma li ser zêr û zinetê xwe, qesr û qusurêd xwe li dev jinkên xwe. Min jî qesek hêla rehme li deybabên guhdara.

Kesê Ku Çîrok Vegotî: Hecî Sediq Duran

Temen: 61

Asta Xwandinê: Nexwande

Herêm: Gundê Serispîyan / Çel / Colemêrg

Berhevkar: Yasin Duran

Sala Berhevkirinê: 2015

Rêbaza Qeydkirinê: Qeyda dengî, paşê jî deşîfresyon